

The background of the slide features a complex, abstract pattern of blue and white squares. The pattern is composed of several overlapping, slightly offset grid layers, creating a sense of depth and movement. The colors range from light sky blue to a darker, more saturated blue. The overall effect is a modern, digital aesthetic.

Sémantické aspekty katalogizace. IX. Pravidla a formáty 2013

PhDr. Jiří Stodola

Pravidla a formáty

V současné době je nezbytné pro správnou katalogizaci orientovat se dobře ve dvou typech standardů - pravidlech a formátech. Pravidla představují soubor metodických pokynů, které umožňují řešit problémy spojené s katalogizací. Umožňují vybrat a předepsaným způsobem zapsat údaje. Formáty slouží k výměně bibliografických záznamů prostřednictvím počítačových sítí. Představují strukturu, do níž se vepisují údaje vybrané a zapsané tak, jak předepisují pravidla. V České republice se v současné době používají katalogizační pravidla AACR2 a mezinárodní výměnný formát MARC21.

Pravidla AACR2

Pravidla AACR2 se skládají z úvodních pasáží, první části týkající se bibliografického popisu, druhé části zabývající se tvorbou záhlaví, unifikovanými názvy a odkazy a závěrečné části obsahující přílohy.

Úvodní pasáže

Část I. Bibliografický popis

Část II. Záhlaví, unifikované názvy a odkazy

Závěrečné pasáže

Zásada autonomie objektu

Úvodní pasáže obsahují původní předmluvy k AACR2, předmluvy k českému vydání pravidel a obecný úvod. Pro české vydání je v obecném úvodu nahrazena preference angličtiny jako jazyka katalogizační agentury nahrazena češtinou.

- Předmluva k českému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel
- Dodatek k Předmluvě k českému vydání
- Předmluva k revidovanému vydání z roku 1988
- Předmluva ke druhému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel z roku 1978 (Výtah)
- Obecný úvod

Bibliografický popis

První část týkající se bibliografického popisu má 13 kapitol. První kapitola se zabývá pravidly platnými pro popis všech typů dokumentů. Kapitoly 2-11 se zabývají popisem dokumentů monografických, kapitola 12 je věnována pokračujícím zdrojům a kapitola 13 řeší problematiku spojenou s analytickým popisem.

Úvod

- 1 Všeobecná pravidla popisu
- 2 Knihy, brožury a jednolistové tisky
- 3 Kartografické dokumenty
- 4 Rukopisy
- 5 Hudebniny
- 6 Zvukové dokumenty
- 7 Filmy a videozáznamy
- 8 Grafické dokumenty
- 9 Elektronické zdroje
- 10 Trojrozměrné dokumenty
- 11 Mikrodokumenty
- 12 Pokračující zdroje
- 13 Analytické záznamy

První kapitola

Kapitola první má následující strukturu:

0 Obecná pravidla

1 Oblast údajů o názvu a odpovědnosti

2 Oblast údajů o vydání

3 Oblast specifických údajů

4 Oblast nakladatelských údajů

5 Oblast údajů fyzického popisu

6 Oblast údajů o edici

7 Oblast údajů poznámky

8 Oblast údajů o standardním čísle a dostupnosti

9 Suplementy (Přílohy)

10 Popisné jednotky sestávající se z několika druhů dokumentů

11 Faksimile, fotokopie a jiné reprodukce

Vidíme, že podkapitoly 1-8 se týkají základních údajů bibliografického popisu. Stejným způsobem jsou koncipovány i kapitoly AACR2 týkající se jednotlivých druhů dokumentů.

II. část

Druhá část pravidel AACR2 se zabývá výběrem selekčních údajů, způsobem tvorby záhlaví a odkazy.

Úvod

21 Volba selekčních údajů

22 Personální záhlaví

23 Geografická jména

24 Korporativní záhlaví

25 Unifikované názvy

26 Odkazy

Závěrečné pasáže

Závěrečné pasáže obsahují přílohy řešící problematiku psaní velkých písmen, zápisu zkratk, číslovek a úvodních členů. Obsahuje také slovník pojmů užívaných v rámci AACR2. Rejstřík slouží k navigaci v pravidlech.

Přílohy

A Psaní velkých písmen

B Zkratky

C Číslovky

D Slovník termínů

E Úvodní členy

Rejstřík

Formáty

V první polovině 60. letch minulého století vznikají první strojem čitelné báze dat v knihovnách. To sebou nese nutnost standardizace struktury dat. Ve druhé polovině 60. let vzniká formát MARC (Machine Readable Catalogue/Cataloguing). V 70., 80. a 90. letech jsou publikována jednotlivá vydání normy ISO 2709 Formát pro výměnu informací (dříve Formát na výměnu bibliografických údajů na magnetické pásce).

Druhy formátů

Formáty se dělí na interní (lokální), které slouží k stanovení struktury dat uvnitř jednoho systému a výměnné určené k výměně dat mezi jednotlivými systémy.

Výměnné formáty můžeme rozdělit na marcové a nemarcové. Marcové formáty pak na regionální či národní, které slouží k výměně dat v rámci systémů na určitém území, a mezinárodní.

Nemarcové formáty

- **MABI**
- **INSPEC**
- **Chemical Abstracts**
- **AGRIS**
- **a další**

Marcové – národní

- **Národní formáty typu MARC**
 - **Mezinárodní marcové formáty**
 - –formáty anglo-saské koncepce (USMARC, UKMARC, CANMARC, OCLC-MARC, MARC 21 ...)
 - formáty franko-italské koncepce (INTERMARC, PICA-MARC ...)
 - –formáty typu UNIMARC (UNIMARC+CZ ...)

Marcové – mezinárodní

- **Mezinárodní formáty typu MARC**
 - **UNIMARC**
 - **UNISIST Reference Manual**
 - **Common Communication Format (CCF)**

MARC v ČR

•V 90. letech minulého století dochází k automatizaci knihoven. Od roku 1996 je používán formát UNIMARC. V letech 2003-2004 se paralelně užívají formáty UNIMARC a MARC21. Od roku 2004 je preferován formát MARC21, přičemž je stále některými knihovnami užívána UNIMARC. V současnosti většina knihoven přešla na formát MARC21, který je preferován katalogizační politikou Národní knihovny.